TR2R Trends in Routine to Research
Trends in Routine to Research 2026; 1(6): 83
DJMP Center for Digital Journal Management & Multidisciplinary Academic Platform
https://doi.org/10.48048/tr2r.2026.83
RESEARCH ARTICLE

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อนันษา ทองเหลา* และ บุษยา มูลศรีแก้ว

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

(*อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ: anunsa.t@msu.ac.th)

Received: 28 August 2026, Revised: 8 October 2026, Accepted: 26 October 2026, Published: 12 November 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกกลางคัน เก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตชั้นปีที่ 1 - 4 ที่ลาออกในช่วงปีการศึกษา 2568 - 2569 จำนวน 205 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล คำถามปลายเปิด และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนิสิตที่ลาออกส่วนใหญ่เป็นนิสิตเพศหญิง คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70 ทั้งสองปีการศึกษา โดยสาขาวิชาที่มีการลาออกสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาเคมี และสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ช่วงเวลาที่มีการลาออกมากที่สุดอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ซึ่งกระจุกตัวในภาคเรียนที่ 1 และช่วงรอยต่อก่อนเปิดปีการศึกษาใหม่ (เมษายน - มิถุนายน) นอกจากนี้ นิสิตที่เข้าเรียนผ่านระบบ TCAS รอบที่ 3 (Admissions) และรอบที่ 2 (Quota) มีอัตราการลาออกสูงที่สุด เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการตัดสินใจลาออกเกิดจากปัจจัยดึงดูดเป็นหลัก (มากกว่าร้อยละ 70) โดยมีสาเหตุอันดับ 1 คือ การย้ายคณะสาขาวิชา หรือย้ายมหาวิทยาลัยใหม่ใกล้บ้าน ร่วมกับการเตรียมสอบคัดเลือกใหม่ (ซิ่ว) เพื่อเข้าศึกษาต่อในสายตรง ในขณะที่ปัจจัยผลักดันมีสัดส่วนน้อยกว่า ได้แก่ การเรียนไม่ไหวหรือไม่ตรงความถนัด ปัญหาทางการเงิน และปัญหาสุขภาพ ผลการวิจัยสะท้อนว่าคณะวิทยาศาสตร์ถูกใช้เป็น สาขาทางผ่าน เพื่อรอสอบใหม่ไปสู่กลุ่มสายอาชีพอื่น สถาบันจึงควรนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยการปรับปรุงกลยุทธ์การรับเข้าในรอบ Portfolio และ Quota ให้คัดกรองผู้สนใจจริง เพิ่มความยืดหยุ่นในการย้ายสาขาภายใน จัดตั้งระบบแจ้งเตือนล่วงหน้าในรายวิชาแกนช่วงชั้นปีที่ 1 - 2 พร้อมทั้งสนับสนุนทุนการศึกษา ดูแลสุขภาพจิต และเสริมระบบพี่ติวน้องเพื่อรักษานิสิตให้อยู่ในระบบเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การคงอยู่ของนิสิต; การลาออกกลางคัน; การตัดสินใจลาออก; คณะวิทยาศาสตร์

Factors Related to Student Attrition in the Faculty of Science, Mahasarakham University, Thailand

Anunsa Tonglao[*] and Bussaya Moonsrikaew

Faculty of Science, Mahasarakham University, Kantharawichai, Mahasarakham 44150, Thailand

([*]Corresponding author: e-mail: anunsa.t@msu.ac.th)

Abstract

This study, entitled Factors Associated with the Decision to Drop Out among Students of the Faculty of Science, Mahasarakham University, aimed to examine and analyze factors associated with students' decisions to drop out, including both pull and push factors influencing their decision to discontinue their studies. Data were collected from 205 first- to fourth-year undergraduate students who dropped out during the 2025 - 2026 academic years. The research instruments consisted of a personal information questionnaire, open-ended questions, and in-depth interviews. The data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The findings revealed that the majority of students who dropped out were female, accounting for more than 70% in both academic years. The three programs with the highest numbers of dropouts were Biology, Chemistry, and Mathematics, respectively. Dropouts were most prevalent among first- and second-year students, particularly during the first semester and the transition period before the beginning of a new academic year (April - June). In addition, students admitted through TCAS Round 3 (Admission) and Round 2 (Quota) had the highest dropout rates. Regarding the associated factors, the decision to drop out was primarily influenced by pull factors, accounting for more than 70% of the reported reasons. The most common reason was transferring to another faculty, program, or university closer to home, together with preparing to retake university entrance examinations (siew) to pursue a preferred field of study. In contrast, push factors accounted for a smaller proportion and included difficulties in coping with academic demands or a mismatch with students' aptitudes, financial problems, and health-related problems. The findings suggest that the Faculty of Science may be perceived by some students as a temporary pathway while they wait to reapply for admission to other professional fields. Therefore, the institution should utilize these findings to improve admission strategies, particularly in the Portfolio and Quota rounds, by more effectively screening applicants who have genuine interest in studying science. The institution should also increase flexibility for internal program transfers, establish an early-warning system for core courses during the first and second years, provide greater support through scholarships and mental health services, and strengthen peer tutoring and mentoring systems to promote student retention and reduce dropout rates.

Keywords: Student Retention; Student Dropout; Dropout Decision-making; Faculty of Science

บทนำ

การอุดมศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล อย่างไรก็ตาม ปัญหาการออกกลางคัน (Dropout) ของนิสิต นักศึกษา นับเป็นหนึ่งในวิกฤตการณ์สำคัญที่ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วโลกและในประเทศไทยกำลังเผชิญ การที่นิสิตตัดสินใจยุติการศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางอาชีพและสภาพจิตใจของตัวนิสิตเอง แต่ยังส่งผลเสียต่อครอบครัว ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของสถาบันอุดมศึกษา และกระทบต่อการวางแผนกำลังคนในภาพรวมของประเทศ (Tinto, 2017)

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะสถาบันการศึกษาชั้นนำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของสังคม ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาท้องถิ่น จากข้อมูลสถิติการรับเข้านิสิตใหม่ระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ในปีการศึกษา 2566 มีจำนวนการรับเข้า 725 คน ปีการศึกษา 2567 เพิ่มขึ้นเป็น 803 คน ปีการศึกษา 2568 มีจำนวน 779 คน และปีการศึกษา 2569 มีจำนวน 656 คน (งานวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2569) อย่างไรก็ตาม แม้จำนวนการรับเข้าจะสะท้อนถึงความสนใจในการเข้าศึกษา แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์กลับพบปรากฏการณ์การลาออกกลางคันของนิสิตในแต่ละชั้นปีอย่างต่อเนื่อง ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 107 คน ปีการศึกษา 2568 จำนวน 114 คน และปีการศึกษา 2569 จำนวน 91 คน (งานวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2569) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ที่เข้มข้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนอกจากจะสะท้อนถึงความสูญเสียทรัพยากรทางการศึกษาแล้ว ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่ออัตราการคงอยู่ของนิสิต (Retention Rate) และเป้าหมายการผลิตบัณฑิตของคณะวิทยาศาสตร์ สาเหตุของการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิตนั้นมีความซับซ้อนและเกิดจากหลายปัจจัยเกี่ยวเนื่องกันในมิติ ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ปัจจัยด้านวิชาการ เช่น ความยากของหลักสูตร ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่ต่ำกว่าเกณฑ์ และพื้นฐานความรู้เดิม ปัจจัยด้านจิตวิทยาและส่วนบุคคล เช่น ความสอดคล้องระหว่างความถนัดกับสาขาวิชา แรงจูงใจในการเรียน ความเครียด และการปรับตัวเข้าสู่บริบทมหาวิทยาลัย ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา และเพื่อนร่วมชั้น รวมถึง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและครอบครัว เช่น ภาระค่าใช้จ่าย ฐานะทางการเงินของครอบครัว และความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความพึงพอใจและความผูกพันของนิสิตที่มีต่อคณะ นำไปสู่การตัดสินใจยุติการศึกษาในที่สุด (Gonzalez-Morales et al., 2025) การตัดสินใจลาออกกลางคันไม่ได้เกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงประการเดียว แต่เป็นผลมาจากระบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationships) ที่ซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องกัน จากทฤษฎีการคงอยู่ของนักศึกษาในอุดมศึกษา (Institutional Departure Model) ของ Tinto (1993) and Apumayta et al. (2024) สามารถจำแนกปัจจัยเชิงสาเหตุออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านวิชาการ เช่น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ความยากของรายวิชาแกนทางวิทยาศาสตร์ และพื้นฐานความรู้เดิม ปัจจัยด้านส่วนบุคคลและจิตวิทยา เช่น ทัศนคติ ความสอดคล้องระหว่างความถนัดกับสาขาวิชา แรงจูงใจในการเรียน และสภาวะความเครียด ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนร่วมชั้น และบรรยากาศการเรียนรู้ และ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและครอบครัว เช่น ภาระค่าใช้จ่าย ฐานะทางการเงิน และความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความพึงพอใจและความผูกพันของนิสิตที่มีต่อคณะ นำไปสู่การตัดสินใจยุติการศึกษาในที่สุด (Bean & Metzner, 1985; Robbins et al., 2004)

ที่ผ่านมาจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการลาออกกลางคันของนิสิต นักศึกษาในระดับอุดมศึกษามาบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในภาพรวมของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในบริบทเฉพาะของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีอัตลักษณ์ด้านประชากรนิสิต บริบททางสังคมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และความท้าทายเฉพาะของรายวิชาทาง

วิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้ผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าใจถึงต้นเหตุและกลไกความสัมพันธ์ของปัญหาอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การกำหนดนโยบาย วางมาตรการเชิงป้องกัน (Preventive Measures) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนิสิตกลุ่มเสี่ยง และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดอัตราการลาออกกลางคันและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กรอบแนวคิดงานวิจัย

แนวคิดสำคัญคือ การตัดสินใจว่าจะเรียนต่อหรือออกจากมหาวิทยาลัย ไม่ได้เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากกระบวนการที่นิสิตนำคุณลักษณะและเป้าหมายเดิมของตนเข้าสู่มหาวิทยาลัย แล้วเกิดประสบการณ์กับระบบวิชาการและระบบสังคมของสถาบัน ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเรียนต่อหรือลาออก ทฤษฎีหลักโดยกรอบแนวคิดของ Tinto เสนอความสำคัญของการบูรณาการด้านวิชาการและด้านสังคมต่อการคงอยู่หรือลาออกของนิสิต

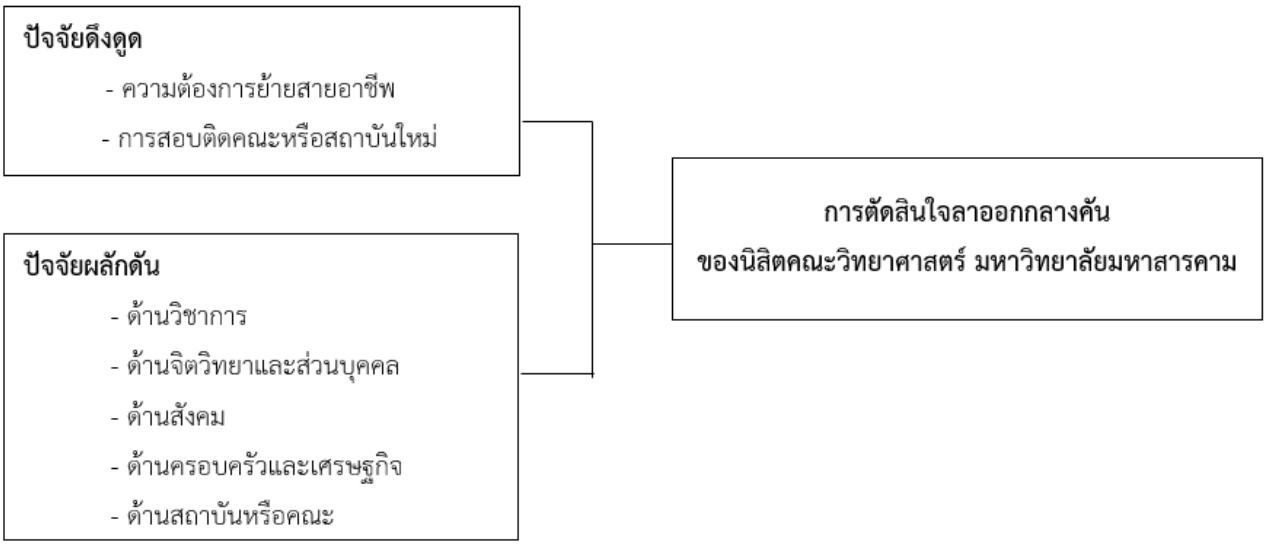

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จากกรอบแนวคิดของงานวิจัย เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านปัจจัยดึงดูดและด้านปัจจัยผลักดัน เพื่อนำแนวทางมาปรับปรุงและพัฒนาหรือกำหนดนโยบาย วางมาตรการเชิงป้องกัน การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนิสิตกลุ่มเสี่ยง และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดอัตราการลาออกกลางคันและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนดังภาพที่ 1

วิธีการศึกษา

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ดำเนินการลาออกจากการศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2568 -

2569 ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2567 ถึงเดือนเมษายน 2569 จำนวนทั้งสิ้น 205 คน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน 205 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Census หรือ Total Population Sampling) เนื่องจากนิสิตที่ลาออกทุกคนต้องดำเนินการยื่นเอกสารใบลาออกต่อคณะวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากนิสิตทุกคนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังกล่าว โดยไม่มีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) กับนิสิตที่ลาออกทุกคน จำนวน 205 คน ในระหว่างกระบวนการยื่นเอกสารลาออก โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลปัจจัย และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิตแต่ละราย ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลจากนิสิตที่ลาออกทั้งหมดช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา และลดข้อจำกัดจากการเลือกผู้ให้ข้อมูลเพียงบางส่วนของประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกกลางคันของนิสิต/นักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนิสิต ประกอบด้วย เพศ ชั้นปี สาขาวิชา รอบที่เข้าศึกษา และวันและเดือนที่ลาออก

2) ส่วนที่ 2 เหตุผลในการลาออก เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้นิสิตระบุเหตุผลหรือสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจลาออก พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลหรือรายละเอียดประกอบตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเอง

3) ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์นิสิตที่ลาออกทุกคน จำนวน 205 คน ในระหว่างการยื่นเอกสารลาออก โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออก ได้แก่ ปัจจัยด้านวิชาการ ปัจจัยด้านจิตวิทยาและส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสถาบันหรือคณะ

4) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ก่อนนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง งานวิจัยนี้เลือกค่าดัชนี IOC ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.71 - 0.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของนิสิต ได้แก่ เพศ ชั้นปี สาขาวิชา รอบที่เข้าศึกษา และช่วงเวลาที่ลาออก วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของนิสิตที่ลาออกกลางคัน สำหรับข้อมูลจากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับเหตุผลในการลาออก ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับมาจัดกลุ่มตามประเด็นหรือหมวดหมู่ของสาเหตุการลาออก โดยพิจารณาจากเนื้อหาและความหมายของคำตอบ จากนั้นนับจำนวนคำตอบในแต่ละหมวดหมู่และคำนวณค่าร้อยละ เพื่อแสดงให้เห็นการกระจายของสาเหตุการลาออกในแต่ละด้าน

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคลของนิสิตที่ลาออก จำนวน 205 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมและทำความเข้าใจข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวม ตรวจสอบ และจัดเตรียมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของนิสิตแต่ละรายให้ครบถ้วน จากนั้นอ่านข้อมูลทั้งหมดซ้ำหลายครั้ง เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา ประเด็นสำคัญ และบริบทของคำตอบที่ได้รับ 2) การกำหนดรหัสและจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดรหัสข้อมูล จากข้อความหรือประเด็นสำคัญที่ปรากฏในคำตอบ แล้วนำรหัสที่มีเนื้อหาและความหมายใกล้เคียงกันมาจัดรวมเป็นหมวดหมู่ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏจริงจากการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ หมวดหมู่หลักครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออก ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านวิชาการ (2) ปัจจัยด้านจิตวิทยาและส่วนบุคคล (3) ปัจจัยด้านสังคม (4) ปัจจัยด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ

และ (5) ปัจจัยด้านสถาบันหรือคณะ 3) การตรวจสอบและสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลภายในแต่ละหมวดหมู่ เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย และพิจารณาประเด็นที่มีลักษณะเหมือนกัน แตกต่างกัน หรือมีความสัมพันธ์กัน เพื่อสังเคราะห์เป็นประเด็นย่อยและประเด็นหลักที่สะท้อนสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคัน 4) การสรุปและตีความข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการจัดหมวดหมู่และการสังเคราะห์ข้อมูลมาตีความโดยเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปปัจจัยและลักษณะของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา และยกตัวอย่างข้อความจากผู้ให้ข้อมูลในกรณีที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนประเด็นที่ค้นพบ

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดำเนินการโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และนำผลการวิเคราะห์จากทั้งสองส่วนมาพิจารณาประกอบกัน เพื่อให้สามารถอธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิตได้อย่างครอบคลุม

ผลการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามเพศ ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

เพศ	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
เพศชาย	29	25.44	25	27.47
เพศหญิง	85	74.56	66	72.53
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า ในปีการศึกษา 2568 เพศหญิงมีจำนวนการลาออกมากที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 74.56 ของจำนวนการลาออกทั้งหมด เพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 25.44 และในปีการศึกษา 2569 พบว่าเพศหญิง มีจำนวนการลาออกมากที่สุดเช่นกัน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 72.53 ของจำนวนการลาออกทั้งหมด เพศชาย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 27.47 จะเห็นว่าพบเพศหญิงมีการลาออกมาที่สุดทั้ง 2 ปีการศึกษา ซึ่งก็สอดคล้องกับจำนวนนิสิตของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามสาขาวิชา ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

สาขาวิชา	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
ชีววิทยา	39	34.21	19	20.88
เคมี	21	18.42	15	16.48
คณิตศาสตร์	16	14.04	12	13.19
ฟิสิกส์	9	7.90	15	16.48
ฟิสิกส์ประยุกต์	3	2.63	0	6.59
จุลชีววิทยา	7	6.14	7	7.69
นวัตกรรมทางชีวเคมี	5	4.51	6	6.59

สาขาวิชา	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
สถิติ	4	3.51	6	6.59
พันธุศาสตร์โมเลกุล	3	2.63	6	6.59
พลังงานและการควบคุมระบบอัตโนมัติ	4	3.51	2	2.20
กศ.บ.ฟิสิกส์	3	2.63	3	3.30
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 2 พบว่า ในปี 2568 มีนิสิตที่ลาออกมากที่สุดคือสาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 34.21 จากจำนวนนิสิตที่ลาออกทั้งหมด รองลงมาคือสาขาเคมี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.42 อันดับที่ 3 คือสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14.04 และในปีการศึกษา 2569 มีนิสิตลาออกมากที่สุดคือสาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 20.88 รองลงมาคือสาขาเคมี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16.48 และอันดับที่ 3 คือสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.19 จะเห็นได้ว่าทั้งปีการศึกษา 2568 และปีการศึกษา 2569 มีนิสิตที่ลาออกมากที่สุด อันดับที่ 1 คือสาขาวิชาชีววิทยา อันดับที่ 2 คือสาขาวิชาเคมี และอันดับ 3 คือสาขาฟิสิกส์ ตามลำดับ ซึ่งก็สอดคล้องกับจำนวนนิสิตของคณะวิทยาศาสตร์ที่ทั้ง 3 สาขาวิชานี้มีจำนวนนิสิตมากที่สุด

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามภาคเรียน ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

ภาคเรียน	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
ภาคเรียนที่ 1	10	8.77	59	64.84
ภาคเรียนที่ 2	20	17.54	24	26.37
ภาคเรียนที่ 3	84	73.68	8	8.79
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 3 พบว่า ในปีการศึกษา 2568 ภาคเรียนที่ 1 มีนิสิตลาออกจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.77 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 17.54 ภาคเรียนที่ 3 จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 73.68 และปีการศึกษา 2569 มีนิสิตลาออกในภาคเรียนที่ 1 จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 64.84 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.37 ภาคเรียนที่ 3 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.79 จะเห็นว่าในปีการศึกษา 2568 จะลาออกในช่วงภาคเรียนที่ 3 มากที่สุด และในปีการศึกษา 2569 ลาออกในช่วงภาคเรียนที่ 1 มากที่สุด

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามชั้นปี ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

ชั้นปี	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
ชั้นปีที่ 1	12	10.53	52	57.14
ชั้นที่ 2	97	85.09	36	39.56
ชั้นที่ 3	5	4.39	3	3.30
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 4 พบว่า ในปีการศึกษา 2568 นิสิตที่ลาออกมากที่สุดคือ ชั้นปี 2 จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 85.09 รองลงมาคือชั้นปีที่ 1 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 รองลงมาคือชั้นปีที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.39 และในปีการศึกษา 2569 นิสิตที่ลาออกมากที่สุดคือ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือชั้นปีที่ 2 จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 39.56 และรองลงมาคือชั้นปี 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 จะเป็นว่าในปีการศึกษา 2568 นิสิตชั้นปีที่ 2 ลาออกมากที่สุด ส่วนในปีการศึกษา 2569 นิสิตชั้นปีที่ 1 ลาออกมากที่สุด

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามเดือน ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

เดือน	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
มกราคม	3	2.63	0	0.00
กุมภาพันธ์	4	3.51	4	4.40
มีนาคม	8	7.02	17	18.68
เมษายน	29	25.44	8	8.79
พฤษภาคม	55	48.25	0	0.00
มิถุนายน	4	3.51	28	30.77
กรกฎาคม	0	0.00	1	1.10
สิงหาคม	3	2.63	3	3.30
กันยายน	3	2.63	15	16.48
ตุลาคม	0	0.00	12	13.19
พฤศจิกายน	4	3.51	3	3.30
ธันวาคม	1	0.88	0	0.00
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 5 พบว่า ในปีการศึกษา 2568 มีนิสิตลาออกในช่วงเดือนพฤษภาคม มากที่สุด จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 48.25 จากจำนวนที่ลาออกทั้งหมด รองลงมาคือเดือนเมษายน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 25.44 รองลงมาคือเดือนมีนาคม จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 7.02 ตามลำดับ และในปีการศึกษา 2569 มีนิสิตลาออกในช่วงเดือนมิถุนายน มากที่สุด จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 30.77 รองลงมาคือเดือนมีนาคม จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 18.68 รองลงมาคือเดือนกันยายน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16.48 ตามลำดับ จะเห็นว่าในปีการศึกษา 2568 มีการลาออกอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม มากที่สุดและเป็นช่วงของภาคเรียนที่ 3 ส่วนในปีการศึกษา 2569 มีการลาออกกระจายตัวในภาคเรียนที่ 2 และภาคเรียนที่ 3 ซึ่งมีการกระจายตัวมากกว่าปีการศึกษา 2568

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามรอบที่เข้าศึกษา ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

รอบการเข้าศึกษา	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
รอบที่ 1	16	14.04	14	15.38
รอบที่ 2	32	28.07	27	29.67
รอบที่ 3	48	42.11	29	31.87
รอบที่ 4	18	15.79	21	23.08
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 6 พบว่า ในปีการศึกษา 2568 นิสิตที่ลาออกเข้ามาศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์ ในรอบที่ 3 มากที่สุด จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมาคือรอบที่ 2 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 28.07 รองลงมาคือรอบที่ 4 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 15.79 และในปีการศึกษา 2569 นิสิตที่ลาออกเข้ามาศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์ ในรอบที่ 3 มากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 31.87 รองลงมาคือรอบที่ 2 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 29.67 รองลงมาคือรอบที่ 4 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 จากข้อมูลข้างต้นพบว่านิสิตที่เข้ามาศึกษาในรอบที่ 1 มียอดการลาออกน้อยที่สุดกว่าทุกรอบที่เข้ามาศึกษา

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของนิสิตที่ลาออกกลางคัน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามสาเหตุการลาออก ในปีการศึกษา 2568 และ 2569

สาเหตุการลาออก	ปี 2568 (คน)	ปี 2568 (%)	ปี 2569 (คน)	ปี 2569 (%)
ย้ายคณะ สาขาวิชา หรือย้ายสถาบันใหม่/ใกล้บ้าน	93	81.58	66	72.53
เตรียมสอบคัดเลือกใหม่ (ซิ่ว) ไปเรียนต่อสายตรง	7	6.14	12	13.19
เรียนไม่ไหว ไม่ตรงความถนัด และไม่สอดคล้องเป้าหมาย	3	2.63	7	7.69
ปัญหาทางการเงิน ภาระค่าใช้จ่ายครอบครัวไม่เพียงพอ	6	5.26	4	4.40
ปัญหาสุขภาพทางกายและจิตใจ/ครอบครัวส่วนบุคคล	5	4.39	2	2.20
รวม	**114**	**100.00**	**91**	**100.00**

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยที่นิสิตลาออกมาที่สุด อันดับที่ 1 คือ การย้ายคณะ ย้ายสาขาวิชา หรือย้ายสถาบันใหม่ที่อยู่ใกล้บ้าน ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 ในปีการศึกษา 2569 จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 72.53 อันดับที่ 2 คือ เตรียมสอบคัดเลือกใหม่ (ซิ่ว) ไปเรียนต่อสายตรง ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.14 ในปีการศึกษา 2569 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.19 อันดับที่ 3 คือเรียนไม่ไหว ไม่ตรงความถนัด และไม่สอดคล้องเป้าหมาย ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.63 ในปีการศึกษา 2569 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 อันดับที่ 4 คือปัญหาทางการเงิน ภาระค่าใช้จ่ายครอบครัวไม่เพียงพอ ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ในปีการศึกษา 2569 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40 และอันดับที่ 5 คือ ปัญหาสุขภาพทางกายและจิตใจ/ครอบครัวส่วนบุคคล ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.39 ในปีการศึกษา 2569 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ผลการจำแนกข้อมูลของนิสิตที่ลาออกกลางคัน

จากผลการศึกษาพบว่าในปีการศึกษา 2568 - 2569 เพศหญิงมีการลาออกมากที่สุด ส่วนสาขาวิชาที่ลาออกมาที่สุดอันดับที่ 1 คือสาขาวิชาชีววิทยา รองลงมาคือสาขาวิชาเคมี และอันดับที่ 3 คือสาขาวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับภาคเรียนที่พบการลาออกมากที่สุดในปีการศึกษา 2568 คือ ภาคเรียนที่ 3 จำนวน 84 คน รองลงมาคือภาคเรียนที่ 2 จำนวน 20 คน ในปีการศึกษา 2569 พบภาคเรียนที่ 1 ลาออกมากที่สุด จำนวน 59 คน รองลงมาคือภาคเรียนที่ 2 จำนวน 24 คน ตามลำดับ ด้านของชั้นปีที่มีการลาออกมากที่สุด ในปีการศึกษา 2568 คือชั้นปีที่ 2 จำนวน 97 คน รองลงมาคือชั้นปีที่ 1 จำนวน 12 คน ในปีการศึกษา 2569 พบชั้นปีที่ลาออกมากที่สุดคือชั้นปีที่ 1 จำนวน 52 คน รองลงมาคือชั้นปีที่ 2 จำนวน 36 คน ด้านของเดือนที่พบการลาออกมากที่สุด ในปีการศึกษา 2568 พบว่าอันดับที่ 1 คือเดือนพฤษภาคม จำนวน 55 คน รองลงมาคือเดือนเมษายน จำนวน 29 คน ซึ่งอยู่ในภาคเรียนที่ 3 ในปีการศึกษา 2569 คือเดือนมิถุนายน จำนวน 28 คน รองลงมาคือเดือนมีนาคม จำนวน 17 คน ซึ่งอยู่ในช่วงของภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ด้านของรอบที่เข้ามาศึกษา พบว่า ในปีการศึกษา 2568 และปีการศึกษา 2569 มีจำนวนการลาออกของรอบที่เข้าศึกษาเท่ากันคือ รอบที่เข้ามาศึกษาลาออกมากที่สุดคือ รอบที่ 3 และรองลงมาคือรอบที่ 2 ตามลำดับ

2) ผลการจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต

ในด้านของปัจจัยที่ลาออกมากที่สุดอันดับที่ 1 คือ ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ความต้องการย้ายคณะ ย้ายสาขาวิชา หรือย้ายสถาบันใหม่ที่อยู่ใกล้บ้าน รองลงมาปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความต้องการเตรียมสอบคัดเลือกใหม่ (ซิ่ว) ไปเรียนต่อสายตรง เรียนไม่ไหว ไม่ตรงความถนัด และไม่สอดคล้องเป้าหมาย ปัญหาทางการเงิน ภาระค่าใช้จ่ายครอบครัวไม่เพียงพอ ปัญหาสุขภาพทางกายและจิตใจ/ครอบครัวส่วนบุคคล

อภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1) อัตราการลาออกของนิสิตเพศหญิงสูงกว่าเพศชายในทั้งสองปีการศึกษา โดยมีสัดส่วนร้อยละ 74.56 ในปีการศึกษา 2568 และร้อยละ 72.53 ในปีการศึกษา 2569 สะท้อนให้เห็นว่าในกลุ่มนิสิตที่ลาออกกลางคันของคณะวิทยาศาสตร์มีสัดส่วนเพศหญิงค่อนข้างสูง ทั้งนี้ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับบริบทด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว ปัจจัยส่วนบุคคล และการปรับตัวต่อการเรียนและสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย มากกว่าที่จะอธิบายจากเพศโดยตรง โดยงานวิจัยของจาริยา สุทธินนท์ และคณะ (2565) ซึ่งศึกษานิสิตนักศึกษาที่ออกกลางคันในมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ผู้ที่ออกกลางคันเป็นเพศหญิงร้อยละ 60.00 และเพศชายร้อยละ 40.00 และพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันประกอบด้วยด้านนิสิตนักศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านครอบครัว ด้านอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านมหาวิทยาลัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

2) สาขาวิชาชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สาขาวิชาชีววิทยาและสาขาวิชาเคมี มีจำนวนนิสิตขอลาออกสูงสุดเป็นสองอันดับแรกต่อเนื่องกันทั้งสองปีการศึกษา (ชีววิทยา ปี 2568 = 34.21 เปอร์เซ็นต์, ปี 2569 = 20.88 เปอร์เซ็นต์; เคมี ปี 2568 = 18.42 เปอร์เซ็นต์, ปี 2569 = 16.48 เปอร์เซ็นต์) นอกจากนี้ยังพบแนวโน้มการลาออกในสาขาฟิสิกส์เพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการบูรณาการทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ สิริกุล รัตนมณี และคณะ (2561) ที่ระบุว่า ความยาก ความซับซ้อนของเนื้อหาหลักสูตร และภาระงานในรายวิชาปฏิบัติการ (Laboratory) ทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ ตลอดจนพื้นฐานความรู้เดิมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่สอดคล้องกับระดับความเชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัย ถือเป็นปัจจัยวิชาการหลักที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนิสิต เมื่อนิสิตเรียนในรายวิชาแกนบังคับ ที่มีระดับความซับซ้อนสูงและส่งผลกระทบต่อผลการเรียนเกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) จะก่อให้เกิดการเสียแรงจูงใจในการเรียน และนำไปสู่ข้อสรุปส่วนบุคคลว่าตนเองเรียนไม่ไหว หรือสาขาวิชาไม่ตอบโจทย์ความสนใจ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจลาออก

3) ชั้นปีและช่วงเวลาที่ลาออก ข้อมูลสรุปว่าในปี 2568 นิสิตชั้นปีที่ 2 ลาออกสูงที่สุด ร้อยละ 85.09 ขณะที่ปี 2569 การลาออกกระจุกตัวในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 สูงถึงร้อยละ 57.14 โดยช่วงเดือนที่มีการลาออกมากที่สุดตรงกับภาคเรียน

ที่ 1 และช่วงรอยต่อก่อนเปิดปีการศึกษาใหม่ (เมษายน - มิถุนายน) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสพา เตหลิ่ม (2563) ที่ศึกษาความอยู่รอดจากการออกกลางคันของนิสิตระดับปริญญาตรี และพบว่า ช่วง 1 - 2 ปีแรกของการเข้าศึกษา คือ ช่วงเวลาวิกฤตที่สุดของการคงอยู่ สาเหตุสำคัญที่ทำให้การลาออกกระจุกตัวในช่วงเปิดภาคเรียนที่ 1 (พฤษภาคม - มิถุนายน) เกิดจากการสอดรับกับปฏิทินการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา (ระบบ TCAS) รอบต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้นิสิตที่เข้าเรียนในคณะวิทยาศาสตร์อยู่ก่อนแล้วใช้เวลาช่วงชั้นปีที่ 1 - 2 ในการเตรียมตัวสอบใหม่ เมื่อทราบผลว่าตนเองสอบติดในคณะอื่น จึงดำเนินการลาออกเพื่อย้ายมหาวิทยาลัยใหม่ทันที

4) สาเหตุของการลาออก พบว่าสาเหตุอันดับ 1 ในทั้งสองปีการศึกษา คือ การย้ายคณะ สาขาวิชา หรือย้ายมหาวิทยาลัย (ปี 2568 = 81.58 เปอร์เซ็นต์, ปี 2569 = 72.53 เปอร์เซ็นต์) ร่วมกับการเตรียมสอบใหม่/ซิ่ว (ปี 2569 เพิ่มขึ้นเป็น 13.19 เปอร์เซ็นต์) ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลสำคัญชี้ให้เห็นว่า การออกกลางคันของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไม่ได้เกิดจากปัจจัยผลักดัน เช่น ความไม่พึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หรืออาจารย์ผู้สอนเป็นหลัก แต่เกิดจากปัจจัยดึงดูด ได้แก่ การมุ่งสู่เป้าหมายอาชีพใหม่ในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ (แพทย์ พยาบาล สาธารณสุขศาสตร์) และวิศวกรรมศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิภาวรรณ สุวรรณ์ และคณะ (2569) ที่สรุปว่าความคาดหวังต่ออาชีพในอนาคตและเจตคติต่อสาขาวิชา เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุสูงที่สุดต่อการตัดสินใจเปลี่ยนเส้นทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังพบปัจจัยผลักดันด้านปัญหาการเงิน/ค่าใช้จ่าย (4 - 5 เปอร์เซ็นต์) และปัญหาสุขภาพจิต/ส่วนตัว ซึ่งแม้จะมีสัดส่วนไม่มาก แต่ถือเป็นปัจจัยเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเข้ามารองรับ สอดคล้องกับข้อเสนอของ วิภาวรรณ สุวรรณ์ และคณะ (2569) ที่ระบุว่าการสนับสนุนทุนการศึกษาและระบบดูแลสภาวะทางจิตวิทยา สามารถลดการสูญเสียนิสิตกลุ่มเปราะบางได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคันของนิสิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลจากนิสิตที่ลาออกในช่วงปีการศึกษา 2568 - 2569 จำนวน 205 คน สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ว่า นิสิตลาออกส่วนใหญ่เป็นนิสิตเพศหญิงซึ่งมีสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 70 ทั้งสองปีการศึกษา (ปี 2568 คิดเป็นร้อยละ 74.56 และปี 2569 คิดเป็นร้อยละ 72.53) เมื่อพิจารณารายสาขาวิชา พบว่าสาขาในกลุ่มวิทยาศาสตร์พื้นฐานมีอัตราการลาออกสะสมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาเคมี และสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ตามลำดับ โดยช่วงเวลาที่มีการลาออกกระจุกตัวมากที่สุดคือกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ซึ่งตรงกับช่วงภาคเรียนที่ 1 และช่วงรอยต่อก่อนเปิดปีการศึกษาใหม่ (ระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน) นอกจากนี้ยังพบว่านิสิตที่เข้าศึกษาในรอบที่ 3 (Admissions) และรอบที่ 2 (Quota) มีสัดส่วนการลาออกสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับรอบอื่น ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลาออกกลางคัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สาเหตุหลักเกิดจาก ปัจจัยดึงดูดเป็นสำคัญ โดยเหตุผลอันดับ 1 ในทั้งสองปีการศึกษา คือ การย้ายคณะ สาขาวิชา หรือย้ายมหาวิทยาลัยใหม่ที่อยู่ใกล้บ้าน (ปี 2568 คิดเป็นร้อยละ 81.58 และปี 2569 คิดเป็นร้อยละ 72.53) ควบคู่กับการเตรียมสอบคัดเลือกใหม่ หรือซิ่วเพื่อไปศึกษาต่อในสายตรง (ปี 2569 คิดเป็นร้อยละ 13.19) ขณะที่ปัจจัยผลักดันอยู่ในสัดส่วนที่น้อยกว่า ได้แก่ ปัญหาเรียนไม่ไหวหรือไม่ตรงกับความถนัด (ร้อยละ 2.63 - 7.69) ปัญหาทางการเงินและค่าใช้จ่ายครอบครัว (ร้อยละ 4.40 - 5.26) และปัญหาสุขภาพทางกาย สุขภาพจิต หรือเรื่องส่วนตัว (ร้อยละ 2.20 - 4.39)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าคณะวิทยาศาสตร์กำลังถูกใช้เป็น สาขาทางผ่าน กล่าวคือนิสิตจำนวนมากไม่ได้เลือกเข้าเรียนด้วยความมุ่งมั่นในสาขาวิทยาศาสตร์ตั้งแต่แรก แต่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษาชั่วคราวเพื่อรอเวลาสอบใหม่ไปสู่กลุ่มสายอาชีพอื่น เช่น กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือวิศวกรรมศาสตร์ ประกอบกับความยากและภาระงานของรายวิชาแกนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ กลายเป็นจุดคัดออกทางวิชาการที่ส่งผลให้นิสิตขาดแรงจูงใจและตัดสินใจลาออกได้ง่ายขึ้นเมื่อมีโอกาสใหม่ นอกจากนี้ การกระจุกตัวของการลาออกในช่วงชั้นปีที่ 1 - 2 ยังชี้ให้เห็นถึงช่วงเวลาวิกฤตที่คณะมีโอกาสเพียงช่วงสั้น ๆ ในการสร้างความผูกพันและปรับเปลี่ยนทัศนคติของนิสิต

ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการวิจัย พบว่านิสิตที่เข้าศึกษาในรอบที่ 3 (Admissions) และรอบที่ 2 (Quota) มีสัดส่วนการลาออกสูงที่สุด คณะวิทยาศาสตร์ ควรปรับปรุงกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และระบบการรับเข้าในรอบ Portfolio และ Quota ให้เชิงลึกยิ่งขึ้น โดยการให้ข้อมูลโครงสร้างการเรียนและเส้นทางอาชีพที่แท้จริง เพื่อคัดกรองผู้ที่มีความสนใจทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์จริง ๆ รวมทั้งควรพิจารณาเพิ่มความยืดหยุ่นในการเปิดช่องทางให้ย้ายสาขาวิชาภายในคณะหรือมหาวิทยาลัย เพื่อรักษานิสิตที่มีศักยภาพให้อยู่ในระบบ

2) คณะวิทยาศาสตร์ ควรจัดตั้งระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า เพื่อเฝ้าระวังนิสิตกลุ่มเสี่ยง โดยติดตามผลการเรียนในรายวิชาแกนพื้นฐานช่วงชั้นปีที่ 1 - 2 ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาเข้าช่วยเหลือทางวิชาการได้ทันเวลา ก่อนถึงช่วงวิกฤตของการลาออก นอกจากนี้ แม้ปัจจัยด้านการเงินและสุขภาพจิตจะมีสัดส่วนไม่มาก แต่เป็นจุดเปราะบางที่คณะควบคุมได้ จึงควรจัดเตรียมทุนการศึกษาฉุกเฉิน และระบบดูแลสภาวะจิตวิทยาเชิงรุก เพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบโดยไม่จำเป็น

3) ควรปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาแกนพื้นฐาน ให้มีระบบพี่ติวน้อง เพื่อลดปัญหาในการเรียน ควบคู่กับการปรับปรุงรายวิชาแนะแนวอาชีพที่แสดงให้เห็นการต่อยอดจากวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ไปสู่อุตสาหกรรมยุคใหม่ เพื่อสร้างแรงจูงใจและตระหนักถึงคุณค่าของสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉลองชัย กล้าณรงค์ รองคณบดีฝ่ายพัฒนานิสิตและภาพลักษณ์องค์กร และ นางอมรรัตน์ หลายโคตร หัวหน้าสำนักงานเลขานุการคณะวิทยาศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบแบบสอบถามให้มีคุณภาพ ขอขอบพระคุณอาจารย์ นักวิจัยหลาย ๆ ท่าน ทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ได้ให้คำแนะนำในการค้นคว้าข้อมูล สุดท้ายขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) ในงานเขียนเชิงวิชาการ

ต้นฉบับบทความนี้ ผู้เขียนได้ใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด (Generative AI) ChatGPT เพื่อช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของภาษา การจัดระเบียบเนื้อหา และการปรับสำนวนให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการตีพิมพ์เท่านั้น โดยกระบวนการทั้งหมดอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการตัดสินใจของผู้เขียนอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ผู้เขียนยังคงมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ต่อแนวคิด ข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อสรุปทั้งหมดที่ปรากฏในบทความนี้ และมิได้ระบุให้เครื่องมือดังกล่าวเป็นผู้เขียนหรือผู้เขียนร่วมแต่อย่างใด และผู้เขียนใช้ Google ในการหาข้อมูล และใช้ Google Translate ในการช่วยแปลบทคัดย่อ

คำชี้แจงบทบาทผู้เขียน (CRediT Author Statement)

อนันษา ทองเหลา: การวางกรอบแนวคิด; การวิเคราะห์เชิงรูปแบบ; การสังเคราะห์วรรณกรรมและแนวคิดเชิงทฤษฎี; การวิเคราะห์และอภิปรายผลเชิงหลักการ; การเรียบเรียงต้นฉบับและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ; การสร้างภาพประกอบ. **บุษยา มูลศรีแก้ว:** การจัดการและดูแลข้อมูล; การตรวจสอบความถูกต้อง; การทบทวนและแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

งานวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2569). *รายงานข้อมูลการรับเข้านิสิตใหม่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2569* (เอกสารประกอบการประชุม). มหาสารคาม: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานวิชาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2569). *รายงานข้อมูลการสถิติการรับเข้านิสิตใหม่ระดับปริญญาตรีของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2569* (เอกสารประกอบการประชุม). มหาสารคาม: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จาริยา สุทธินนท์, มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ, ทวีศักดิ์ พุฒสุขขี และ ศรีสุดา วนาลีสิน. (2565). การพัฒนาระบบการดูแลนิสิตนักศึกษาเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน

ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยของรัฐในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารนวัตกรรมทางการศึกษา*, *22*(2), 93-107.

สิริกุล รัตนมณี, เอกวิทย์ โทปุรินทร์ และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2561). การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยการออกกลางคันนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, *12*(3), 124-134.

วิภาวรรณ สุวรรณ์, โชติ บดีรัฐ และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *วารสารปัญญาลิขิต*, *5*(2), 14-30.

อริสฬา เตหลิ่ม. (2563). การวิเคราะห์ความอยู่รอดจากการออกกลางคันของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, *14*(3), 72-83.

Apumayta, R. Q., Cayllahua, J. C., Pari, A. C., Choque, V. I., Valverde, J. C. C., & Ataypoma, D. H. (2024). University dropout: A systematic review of the main determinant factors (2020-2024). *F1000Research*, *13*, 942.

Bean, J. P., & Metzner, B. S. (1985). A conceptual model of nontraditional undergraduate student attrition. *Review of Educational Research*, *55*(4), 485-540.

Gonzalez-Morales, M. O., Lopez-Aguilar, D., Alvarez-Perez, P. R., & Toledo-Delgado, P. A. (2025). Dropping out of higher education: Analysis of variables that characterise students who interrupt their studies. *Acta Psychologica*, *252*, 104669.

Robbins, S. B., Lauver, K. J., Le, H., Davis, D., Langler, R., & Carlstrom, A. (2004). Do psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *130*(2), 261-288.

Tinto, V. (1993). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition* (2nd ed.). Chicago, USA: University of Chicago Press.

Tinto, V. (2017). Reflections on student persistence. *Student Success*, *8*(2), 1-8.